

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 363. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849787722000/facsimile.pdf> (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

disse angreb, utrolig. Og ikke få i publikum vedkendte sig denne nedrivende dom med en sikkerhed, en tillid til dommens rigtighed, så man virkelig ikke vidste, om man skulle le eller græde over det standpunkt, som kritikken og dens eftersnakkere indtog. Med sin guddommelige ro, med sit satiriske smil mødte Heiberg al denne hujen og skrigen og vedblev med digtene, uagtet man hver dag i pressen bad ham for Guds skyld at ophøre dermed. Forbitrelsen steg til sin højeste spids ved det digt, som fulgte med billedet af Det kongelige Teater. I dette aristofaniske digt udtalte Heiberg sin trobekendelse om, hvad et publikums dom betyder – et publikum, som alle henviser til, og som dog ingen, når det kommer til srykket, henregner sig selv til.

Intelligensbladene blev ikke meget bedre modtaget, uagtet de flere år efter blev citeret som en autoritet. Dog, det er altid gået Heiberg, som han i et af disse blade har udtalt i en længere artikel, betitlet »Folk og publikum«, og som jeg ikke kan modstå fristelsen til her at citere en lille part af: – »I alt nyt er nemlig publikum desorienteret, men når det nye er blevet gammelt, det vil sige, når det har fået den offentlige mening for sig, (thi ellers bliver det ikke gammelt, men dør straks efter fødslen) så udøver det en hævds-autoritet, der virker aldeles blindt og i så meget stærkere grad, jo stærkere de individuelle bestræbelser har arbejdet på at ophæve al autoritet. Dette forhold forudsætter altså, at overgangen fra folk til publikum endnu ikke er tilendebragt, thi en offentlig mening må altid udgå fra folket, publikum har ingen, fordi det, tiltrods for sit navn, består af lutter *privatis* s i m a. Også i dette punkt har jeg selv haft en måske sjælden lejlighed til at gøre lærerige erfaringer. Et bestemt karaktertræk i min hele skribent-virksomhed, ligefra begyndelsen indtil denne tid, har været den bestræbelse, hver gang at fremstille noget virkelig nyt, ikke blot en gentagelse af det foregående; men da alt nyt møder opposition, fordi kun det gamle kan have autoritet, så forudsætter denne stræben en trods imod publikum, hvilken man ligeledes vil finde at være et permanent træk i min forfatter-virksomhed. »Julespøg og nytårsløjere« vakte derfor også en så mangeløs forbitrelse, at den nær havde fået den ære at dele skæbne med Holbergs Peder Pærs, ved at blive genstand for en offentlig aktion, som dog afværgedes derved, at også den fandt en talsmand på hø-

jere steder, ligesom fordam det Holbergske digt i grev Danne-
skield. Nu derimod har hin gamle komedie et meget godt rygte
på sig. Hvilken hæftig opposition den flyvende post måtte stride
med, er endnu i de flestes erindring; næsten i alle offentlige
ytringer omtales bladet med den største vrødt og foragt; nu ci-
teres det hyppigt som det bedste literære og æstetiske blad, vor
litteratur har haft. Mine vaudeviller er man tilbøjelig til at betrag-
te som lykkelige fugle, hvis sang straks blev fattet og påskønnet;
men det er dog langt fra ubetinget at være tilfældet; også disse
har mer eller mindre måttet bane sig vej med sværdet i hånd. Jeg
vil ikke tale om, hvorledes de i den tids blade overalt omtales som
absolut slette og uværdige produkter, men også i forhold til det
receptive, ikke skrivende, men skuelystne publikum har flere af
dem haft vanskeligheder at overvinde. »Recensenten og dyret« var
nærværd at blive udpebet, just fordi den indeholdt en stærk satire
over det skrivende og kritiserende publikum. »Aprilsnarrene« og
»De uadskillelige« er ligeledes stærke satirer over det københavnske
publikum i andre forhold, og dersom de alligevel fra først af
har sejret, så er det et lykketraf, thi forfatteren har heller ikke i
dem sparet på sin trods. [Hvilken indignation der vakte ved
min stræben efter at udbrede kundskab til den Hegeiske filosofi,
og hvorledes derimod den samme stræben bedømmes nu, derom
har jeg allerede ytret mig i fortalen til mine »Prosaiske skrifter«.
Man vil følgende se, at min erfaring har sat mig istand til at kun-
ne konstruere loven for publikums bevægelser, og især til nøje at
kende mit eget forhold til samme, så at jeg ved ethvert litterært
foretagende iforvejen véd den hele fremgang. Når blot det nye er
blevet gammelt, så har det fået en uanfægtet autoritet.] Jeg har
erfaret, at hvergang jeg har trukket mig tilbage fra en levende
vekselvirkning med publikum, og i nogen tid forholdt mig passiv,
så er mit navn støget i berømmelse, i samme grad som tavsheden
har været længe, og jeg forudsér derfor, hvilken ære det vil nyde,
når jeg først er død, fordi man så er vis på, at jeg ikke optræder
igen. Thi hvergang jeg efter nogen tavshed indfinder mig påny i
litteraturen, så gentager sig en scene, som jeg engang var vidne til
på en af vore gader: En bonde råbte med tørv, med en så besyn-
derlig stemme, at alle hunde i kvarteret gav sig til at gø og tude;
fra sidegader og op af kælderhalse myldrede de i snesevis og

holdt et spektakel, som om byens undergang var nær.»

Heiberg havde således i sine intelligensblade atter kastet handsken til kamp, og atter myldrede alle hundene frem og gav hals, men skræmte ham ikke ved deres goen; den bevirkede kun, at han med større munterhed og kækhed svangede sværdet til den ulige kamp.

Jeg blev endnu en gang foruroliget i min landlige ro. Jeg havde måttet love danserinden jomfru Fjeldsted (senere madam Kellermann) at assistere hende ved en sommer-aftenunderholdning, hun agtede at give, og hvortil Hertz havde lovet at levere et arbejde, ifald hun kunne formå mig til at udføre det. Det var mig derfor svært at afslå hende og ham denne bøn. Han skrev nu en lille dyrehavscene, »Perspektivkassen« kaldet, hvori en matrosdreng foreviser billederne, idet der til hvert af disse billeder var en versificeret forklaring. I recitationen af disse billeder bestod min rolle. Jeg skulle altså fremstille en lille matrosdreng med disse børns ejendommelighed i tone og manerer. Hertz var på dette tidspunkt i miskredit hos bladredaktørerne og i det hele hos det liberale parti herhjemme på grund af hans seneste bog »Stemninger og tilstande«, hvori han ikke havde taget lempeligt på vore liberalister. De tørstede efter en lejlighed til at rykke frem imod ham, og den lille scene »Perspektivkassen« måtte nu tjene som anledning, hvor ingen nærmere fandtes. Her fik man nu lejlighed til at ramme Hertz, Heiberg og mig på én gang. Vi havde alle tre højlig forbrudt os i den senere tid; Hertz havde skrevet *Stemninger og tilstande*; Heiberg var begyndt på at udgive sine *Intelligensblade*; jeg havde beholdt det *stribede skørt* på, uagtet smagsdommerne havde forlangt et andet. Man inødeså derfor denne lille bagatels opførelse med en latterlig spænding. Endelig gik den over scenen. Til ærgrelse for de selvbestaltede dommere modtog publikum »Perspektivkassen« med stormende bifald; men desmere stormende blev også angrebene bagefter i bladene. Der begyndte nu en polemik med så godt som alle blade på den ene side og Heiberg og Hertz på den anden – en strid, der begyndte i juni og strakte sig ind i september. Hr. Carstensen var i sit nye blad »Figaro« forkæmper for modpartiet, en stilling han indtog med en sådan selvtillid og kækhed, for ikke at sige frækhed, at det virkelig er ret interessant at se, hvad en sådan